

Mladá veda

Young Science

Stav cestovného ruchu v Košickom kraji
Mystery shopping ako moderná metóda analýzy
spokojnosti so službami

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 4, ročník 6., vydané v júni 2018

ISSN 1339-3189

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Caraffova väznica, Prešov. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

doc. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra verejnej ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

REDAKCIA

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

Mgr. Martin Hajduk (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSŠ UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

© Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

STAV CESTOVNÉHO RUCHU V KOŠICKOM KRAJI

STATE OF TRAVEL INDUSTRY IN THE KOŠICE REGION

Tünde Dzurov Vargová¹

Autorka pôsobí ako interná doktorandka na Katedre turizmu a hotelového manažmentu, Fakulty manažmentu Prešovskej univerzity v Prešove. V rámci svojho výskumu sa venuje problematike vplyvu systému manažérstva kvality na rozvoj cestovného ruchu v Európskom priestore.

The author works as an internal doctoral student at the Department of Tourism and Hotel Management, Faculty of Management of Prešov, University in Prešov. In her research, she analysis an impact of the quality management system on the development of tourism in the European space.

Abstract

Tourism has reached a high level of development, has become part of consumption and the lifestyle of the population, especially the economically advanced states. They currently form a comprehensive system that has an interdisciplinary character and affects the entire economy of the country. It is very important for the whole society, it creates a high added value not only for the countryside and its inhabitants, but also for visitors. The article explores the tourism potential of the Košice region, analyzes the real situation and proposes a solution to increase the tourism traffic in the region.

Key words: tourism, Košice region, tourism organizations

Abstrakt

Cestovný ruch dosiahol vysoký stupeň rozvoja, stal sa súčasťou spotreby a životného štýlu obyvateľov najmä ekonomicky vyspelých štátov. V súčasnosti tvorí ucelený systém, ktorý má interdisciplinárny charakter a ovplyvňuje celé národné hospodárstvo krajiny. Je veľmi dôležitý pre celú spoločnosť okrem toho, že vytvára vysokú pridanú hodnotu nielen pre krajinu a jej obyvateľov, ale aj pre návštevníkov. Článok skúma turistický potenciál Košického kraja, analyzuje skutočný stav a navrhuje riešenie pre dosiahnutie zvýšenia návštevnosti v kraji.

Kľúčové slová: cestovný ruch, Košický kraj, organizácie cestovného ruchu

¹ Adresa pracoviska: Mgr. Tünde Dzurov Vargová, Katedra turizmu a hotelového manažmentu, Fakulta manažmentu, Prešovská univerzita, Konštantínova 16, 080 01 Prešov
E-mail: tunde.dzurov.vargova@smail.unipo.sk

Úvod

Cestovný ruch je hospodárska činnosť, ktorá je schopná vytvárať rast a zamestnanosť, a súčasne prispievať k hospodárskemu a sociálnemu rozvoju a integrácii, najmä pokiaľ ide o vidiecke a horské oblasti, okrajové a veľmi vzdialené regióny alebo konvergentné regióny (Stratégia cestovného ruchu Košického kraja do roku 2020, 2015). Keďže záujem o spoznávanie cudzích krajín, rekreáciu a oddych, či cestovanie za účelom práce patrí medzi neodmysliteľné súčasti sveta ako ho poznáme, cestovný ruch predstavuje významný atribút ekonomického rozvoja aj v prípade Slovenska, ako aj Košického kraja. Jeho súčasná úroveň 2,5% HDP Slovenska poukazuje na jednej strane na jeho nízku výkonnosť v porovnaní s Európskou úniou. Na strane druhej hovorí aj o potenciáli, ktorý je možné dosiahnuť. Medzi viaceré pozitíva vývoja cestovného ruchu bezpochyby patrí v prvom rade projekt a titul Košice – Európske hlavné mesto kultúry 2013 ako dôležitý impulz v rozvoji nie len kultúry, ale aj cestovného ruchu, a vznik organizácií destinačného manažmentu- oblastných organizácií cestovného ruchu.

Charakteristika Košického kraja

Pre potreby cestovného ruchu sa územie krajiny najčastejšie rozdeľuje na menšie geografické celky, ktoré môžu, ale nemusia byť totožné s administratívnym členením v krajine. Toto členenie má niekoľko výhod a to ľahšie systematické riadenie a manažovanie, lepšia prehľadnosť organizačnej štruktúry, možnosť vedenia informačnej databázy a sledovanie štatistických údajov, lepšie vymedzenie funkčnosti daného regiónu a vypracovanie jeho koncepcie rozvoja a taktiež v neposlednom rade racionálnejšie investovanie verejných zdrojov (Micháľková a kol. 2013).

V rámci Regionalizácie cestovného ruchu Slovenskej republiky je územie Košického kraja zadefinované nasledovne:

1. Región Gemerský – okres Rožňava
 - a. Strednodobé subregióny:
 - Jaskyňa Domica s presahom na Aggtelek (Maďarsko)
 - Rožňava a okolie
 - b. Dlhodobé subregióny:
 - Slovenský kras s presahom na Maďarsko
2. Región Spišský – okresy Spišská Nová Ves, Gelnica a Rožňava
 - a. Strednodobé subregióny:
 - Slovenský raj
 - Sústredenie pamiatok UNESCO
 - Plejsy lyžiarske stredisko
3. Región Košický – okresy Košice I-IV, Košice okolie
 - a. Strednodobé subregióny:
 - Košice a okolie
 - b. Dlhodobé subregióny:
 - Slovenský kras (Zádielska dolina, okolie)
4. Región Dolnozemplínsky – okresy Michalovce, Sobrance, Trebišov

a. Strednodobé subregióny:

- Zemplínska Šírava, vodná plocha s národným perspektívne až medzinárodným významom

b. Dlhodobé subregióny:

- Tokajské vrchy a Zabodrožie (Medzibodrožie), vinárska oblasť
- Súbor drevených kostolíkov

Košický kraj z pohľadu výkonnosti cestovného ruchu v roku 2017 sa v porovnaní s ostatnými krajinami Slovenska nachádzal na 5. mieste v počte návštevníkov v ubytovacích zariadeniach (Tab. 1)

	2013	2014	2015	2016	2017
Bratislavský kraj	1 073 854	954 888	1 194 479	606 153	1 097 333
Žilinský kraj	819 016	735 470	846 508	447 606	831 732
Prešovský kraj	700 248	642 706	740 698	394 046	709 026
Banskobystrický kraj	400 251	384 801	448 568	245 904	447 144
Košický kraj	314 651	260 494	266 361	347 014	366 142
Trnavský kraj	263 709	228 359	297 693	145 910	285 789
Nitriansky kraj	238 440	236 875	261 582	128 252	263 264
Trenčiansky kraj	238 336	244 114	274 36	139 818	291 737

Tabuľka 1 - Počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach na úrovni krajov SR

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, vlastné spracovanie

Košický kraj s rozlohou 6 755 km² je štvrtým najväčším a 794 756 obyvateľmi druhým najľudnatejším vyšším územným celkom Slovenskej republiky. Územie rozprestierajúce sa v juhovýchodnej časti krajiny susedí na juhu s Boršodsko-Abovsko-Zemplínskou župou (Maďarsko), na východe so Zakarpatskou oblasťou (Ukrajina), na sever s Prešovským a na západ Banskobystrickým krajom (Štatistický úrad Slovenskej republiky: Regionálna databáza RegDat, 2017).

Z územno-správneho hľadiska sa Košický kraj v zmysle zákona č. 302/2001 Z. z o samospráve vyšších územných celkov Slovenskej republiky a zmysle zákona č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky člení na 11 okresov: Gelnica, Košice I, Košice II, Košice III, Košice IV, Košice - okolie, Michalovce, Rožňava, Sobrance, Spišská Nová Ves a Trebišov.

Zo 440 obcí v Košickom kraji je 26 obcí združených v oblastných organizáciách cestovného ruchu tzv. organizáciách destinačného manažmentu. Predmetné organizácie zastrešujú územia Košický región, Dolnozemplínsky región, územie Slovenského raja, územie Spiša.

Územie kraja sa skladá z historického regiónu Abova a z parciálnych častí historických regiónov Spiša (Južný), Gemera (Horný) a Zemplína (Dolný). Z hľadiska Regionalizácie cestovného ruchu v Slovenskej republike Košický kraj sa skladá z regiónov cestovného ruchu resp. z ich častí patriacich do územia Košického kraja spracovaných v kapitole Východiskové

strategické dokumenty (Ministerstvo hospodárstva SR, Odbor cestovného ruchu: Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike, 2005).

Základné geografické koncentrácie v Košickom kraji

Na území Košického kraja sú vyhlásené 4 veľkoplošné chránené územia a to národný park Slovenský raj a Slovenský kras a chránené krajinné oblasti Latorica a Vihorlat. Prírodným unikátom európskeho významu je Dobšinská ľadová jaskyňa i Herliansky gejzír. Hospodársky i rekreačný význam majú vodné nádrže Zemplínska šírava, Bukovec, Ružín a Palcmanská Maša. Lesy pokrývajú dve pätiny povrchu územia, v najviac zalesnenom okrese Slovenska - Gelnici až tri štvrtiny. Nachádzajú sa najmä v horských a podhorských oblastiach kraja v severnej a juhozápadnej časti kraja. Na juhovýchode územia sú lužné lesy, východná a južná časť má nížinato-pahorkovitý charakter.

Najvyšším bodom kraja je 1 476 metrov (ďalej len m) vysoká Stolica v Slovenskom rudohorí, najnižšie položené je miesto pri vyústení rieky Bodrog zo Slovenskej republiky pri obci Klin nad Bodrogom, 94 m nad morom. Vodné toky patria k typu nížinných, vrchovinných a stredohorských riek. Najväčšou riekou je Bodrog, ktorý spolu so sútokmi odvodňuje najvýchodnejšiu časť kraja. Hornádsku a Košickú kotlinu odvodňuje rieka Hornád s prítokmi, západnú časť rieka Slaná a juhovýchodným cípom územia preteká rieka Tisa. Z hľadiska vodohospodárskeho a rekreačného využitia sú významné vodné nádrže. Významnejšie geotermálne pramene sa nachádzajú v Košickej kotline (okres Košice-okolie) a v podhorí Vihorlatu (okres Michalovce). Košická kotlina patrí k najperspektívnejším oblastiam z hľadiska využívania geotermálnej energie. V hĺbke 3 000 m sa predpokladá voda s teplotou 150 stupňov Celzia (Štatistický úrad Slovenskej republiky: Košický kraj - charakteristika regiónu, 2013).

Cyklotrasy

V Košickom kraji bolo v roku 2011 identifikovaných celkovo 1307 kilometrov značených a zlegalizovaných cyklotrás. Väčšina cyklotrás má cykloturistický charakter a je vedená po existujúcich účelových (miestnych, lesných a poľných) a pozemných komunikáciách (Stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Košickom samosprávnom kraji, 2015).

Región	Červená dĺžka v km	Modrá dĺžka v km	Zelená dĺžka v km	Žltá dĺžka v km	Spolu dĺžka v km
Košický	105	60,3	55,7	2,5	223,5
Spišský	114,8	167,5	79	38	399,3
Gemerský	198,5	147	43,5	44,5	433,5
Dolnozemplínsky	50	82	75,5	43,1	250,6
Spolu	468,3	456,3	253,7	128,1	1306,9

Tabuľka 2 - Sumárny prehľad značených cyklotrás v Košickom kraji

Zdroj: Košický samosprávny kraj: Stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Košickom samosprávnom kraji, 2015.

Kľúčoví aktéri cestovného ruchu v Košickom kraji

Identifikácia kľúčových aktérov cestovného ruchu na úrovni Košického kraja vychádza zo zákona č. 91/2010 Zb. z. o podpore cestovného ruchu. Plnenie úloh v cestovnom ruchu na krajskej úrovni v zmysle tohto zákona je prerozdelené medzi týmito kľúčovými aktérmi: Vyšší územný celok, obce, oblastné organizácie cestovného ruchu, turistické informačné centrá. V súčasnosti na základe uvedeného zákona v Košickom kraji funguje Krajská organizácia cestovného ruchu Košice región a 3 oblastné organizácie cestovného ruchu (KOŠICE – Turizmus, Slovenský raj & Spiš a Zemplínska oblastná organizácia cestovného ruchu), ktoré sú členmi krajskej organizácie cestovného ruchu.

Oblastné organizácie cestovného ruchu združujú:

- mestá a obce,
- mestské príspevkové organizácie,
- mikroregionálne združenia obcí,
- neziskové organizácie,
- súkromné podniky,
- štátne príspevkové organizácie,
- živnostníkov.

V Košickom kraji je v súčasnosti v prevádzke 19 informačných centier s celoročnou prevádzkou a 6 sezónnych informačných centier, ktoré vykonávajú svoju funkciu podľa zriaďovateľa. V Košickom kraji boli identifikované viaceré subjekty, ktoré majú dosah na rozvoj cestovného ruchu či už po koncepcnej alebo investičnej stránke.

Sú to najmä:

- Mikroregionálne združenia obcí
- Miestne akčné skupiny
- Záujmové združenia a inštitúcie verejnej správy:
 - o agentúry regionálneho rozvoja
 - o Štátna ochrana prírody Slovenskej Republiky
 - o Slovenské národné múzeum
 - o množstvo záujmových občianskych združení.

SWOT analýza

Marketingová analýza SWOT konkretizuje silné a slabé stránky, príležitosti a ohrozenia regiónu, je preto zameraná na analýzu súčasného stavu regiónu. Zároveň naznačuje možné alternatívy vývoja regiónu (Pellešová, 1999). SWOT analýza poskytuje zhrnutie situácie v cestovnom ruchu v Košickom kraji v rozdelení na štyri základné časti. Zhrnutie silných stránok vyjadruje pozitívne faktory, ktoré podporujú rozvojové procesy a slabé stránky definujú problémové oblasti interného prostredia, ktoré významne ovplyvňujú možnosti rozvoja v jednotlivých regiónoch Košického kraja. Spracovanie silných a slabých stránok cestovného ruchu v Košickom kraji vychádza z analýzy existujúcich strategických dokumentov, osobných stretnutí s odborníkmi a aktérmi v cestovnom ruchu v regiónoch Košického kraja a taktiež z verejne dostupných informácií. Príležitosti a hrozby sa opierajú o rovnaké zdroje spracovania a zároveň odrážajú výkonnosť, stav a trendy celoslovenského, európskeho, či globálneho trhu cestovného ruchu. Vychádzajú z verejne dostupných údajov,

vrátane Štatistického úradu Slovenskej republiky, Štatistického úradu Európskej únie a ďalších.

Silné stránky	Slabé stránky
- Špičkový prírodný potenciál, zachovalá a veľmi atraktívna príroda, vysoká koncentrácia prírodných atraktivít na pomerne malých územiach (jaskyne zapísané v zoznamoch UNESCO) - Unikátne kultúrno-historické pamiatky, vrátane pamiatok UNESCO - Mesto Košice ako najväčšia pamiatková rezervácia v SR (viac ako 500 kultúrnych pamiatok) a dopady EHMK Košice 2013 - Podmienky pre pobyt pri vode, pešiu turistiku, cykloturistiku, poľovníctvo a rybárstvo, geoturizmus - Košický kraj ako jednotná turistická destinácia cestovného ruchu disponuje celoročnou ponukou a pre všetky skupiny turistov - Blízkosť letísk v Poprade a v Košiciach a blízkosť medzinárodného letiska v Budapešti (3 hod. cesty po rýchlostných komunikáciách) - Napojenosť na medzinárodné cestné koridory, resp. rýchlostné cesty a pomerne široká sieť cestných komunikácií vo vnútri regiónu - Veľmi dobrá vzdialenosť stredísk a atraktívnych lokalít cestovného ruchu od väčších slovenských miest (Košice cca 240 tis. obyvateľov, Prešov 89 tis., Poprad 51 tis.) - Výhodná geografická poloha vzhľadom na územie Slovenska a rovnako vzhľadom k štátnym hraniciam (Poľsko, Ukrajina, Maďarsko) - Pretrvávajúce dobré kultúrno-historické povedomie miestnych ľudí v strediskách a atraktívnych lokalitách cestovného ruchu - Remeselné zručnosti a schopnosti miestnych ľudí v strediskách a atraktívnych lokalitách cestovného ruchu - Vysoká všeobecná úroveň cudzích jazykov a jej naďalej rastúci trend (vysoký počet obyvateľov Slovenska hovoriacich 1, 2 a viac jazykmi) - Existujúce zariadenia turistických informačných centier, ich modernizácia a vznik nových (napr. TIC Dobšinská Ľadová Jaskyňa, Informačné centrum Správy Národného parku Slovenský raj v Podlesku, Tokajská turistická informačná kancelária, TIC Malý Horeš, Regionálny informačný bod Terra Incognita) - Dostupnosť mnohých printových propagačných materiálov v rôznych jazykových mutáciách v informačných centrách aj v ďalších zariadeniach	- Náročnejšia dopravná dostupnosť verejnou dopravou (víkendy, voľné dni, prázdniny) do stredísk a atraktívnych lokalít CR - Neúplná sieť ciest, nedokončených cyklotrás a chodníkov (resp. ich vedenie po cestných komunikáciách) a nízka úroveň navigačného značenia v teréne - Neexistencia systematickej údržby, starostlivosti, nedostatok financií a nefunkčné interné mechanizmy na priebežnú údržbu a obnovu prvkov tvoriacich špičkový krajinný a prírodný potenciál a verejnej infraštruktúry (technických zariadení, cyklotrás, turistických chodníkov) - Absencia širokého spektra podporných a doplnkových služieb v strediskách a atraktívnych lokalitách cestovného ruchu - Málo rozvinuté služby pre turistov (ubytovacie, stravovacie, sprievodcovské služby, atď.) v malých, ale turisticky atraktívnych oblastiach - Nízky podiel ubytovacích zariadení vyššej úrovne mimo väčších miest (Košice, Spišská Nová Ves, Michalovce) - Znečistené vodné plochy a vodné toky (niektoré až na katastrofickú úroveň - Ružín) - Nedostatočná úroveň environmentálneho povedomia ako faktora ovplyvňujúceho kvalitu zážitku turistov u obyvateľov kraja - Nedostatočná schopnosť podporných kultúrnych podujatí prilákať celoslovenské, resp. medzinárodné publikum (nedostatočná úroveň organizácie, slabá koordinácia s ostatnými aktérmi v regióne, nízka informovanosť, nízka prepojenosť na služby v cestovnom ruchu) - Nízka schopnosť kultúrnych organizácií zabezpečiť financovanie vlastného rozvoja a prevádzky vlastných zariadení - Nedostatok personálu vzdelaného v príslušných odboroch CR - Nedostatočná tvorba produktov a služieb podľa trendov v cestovnom ruchu 21. storočia (UNWTO), absencia komplexných a inovatívnych turistických produktov (napríklad s prepojením na susedné regióny, vrátane susedných krajín) - Nízka diverzifikácia ponuky, nedostatok balíkov produktov pre návštevníkov mimo hlavnej sezóny v jednotlivých regiónoch - Nízka úroveň využívania moderných technológií

cestovného ruchu - Zvyšujúca sa kvalita informácií na internetových portáloch oblastí, stredísk, či atraktívnych lokalít cestovného ruchu, vrátane existencie verzií v cudzích jazykoch - Zvyšujúci sa počet turistických kariet pre zvýšenie motivácie turistov (Spiš Card, Košice Welcome Card, Karta do Raja, - Zvyšujúci sa podiel ubytovacích a stravovacích zariadení, ktoré sa prezentujú na medzinárodných turistických a rezervačných portáloch - Existujúca sieť organizácií aktívnych v podpore rozvoja cestovného ruchu (organizácie cestovného ruchu, združenia) - Existujúce medzinárodné väzby, na ktorých je už budovaná a fungujúca medzinárodná spolupráca - Existencia siete turistických informačných kancelárií a dobrej občianskej vybavenosti, či základnej infraštruktúry vo významných subregiónoch, resp. strediskách CR (vstupné brány do Slovenského raja, Zemplínskej šíravy, Tokaja, Spiša) - Vysoký počet ubytovacích kapacít v najviac navštevovaných strediskách a atraktívnych lokalitách cestovného ruchu	pre podporu marketingových činností (najmä propagácie), či znižovanie nákladov - Neaktuálnosť mnohých informácií o ponuke produktov, služieb, aktivít - Slabá jednotná komunikácia ponuky Košického kraja pre zahraničné trhy on-line - Slabá spätná väzba od turistov, resp. potenciálnych turistov na úrovni Košického kraja - Nízka schopnosť malých a stredných podnikateľov získať úverové prostriedky pre rozvoj podnikania v oblasti cestovného ruchu (vysoká sezónnosť aj rizikovosť aktivít) - Napriek existujúcej sieti – stále nízka úroveň spolupráce aktérov, kľúčových hráčov a súkromných subjektov v cestovnom ruchu vo vnútri regiónov, ako aj medzi regiónmi - Schátralý stav domového fondu vidieckych sídiel tvoriacich lokálnu urbanistickú a kultúrnu identitu zaostávajúcich regiónov a sídiel - Migrácia obyvateľstva vidieckych obcí vedúci k úpadku a postupnému zániku tradičných architektonických vidieckych sídiel a s ňou spojenej kultúry
---	--

Tabuľka 3 - Silné a slabé stránky Košického kraja

Zdroj: vlastné spracovanie

Analýza problémov a príležitostí

Problémové oblasti

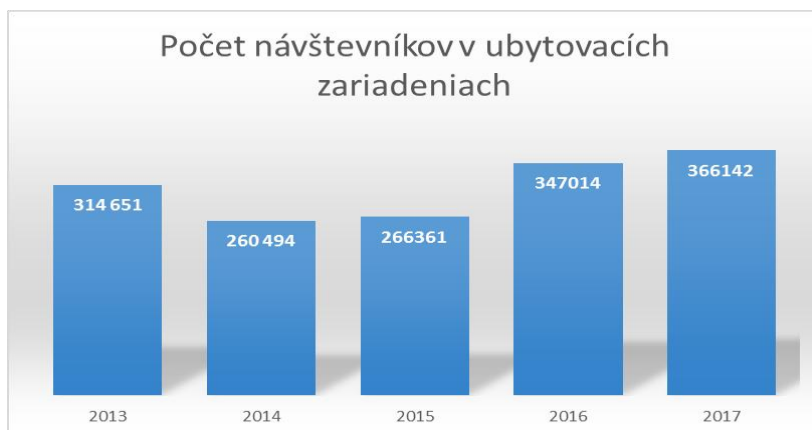
Časť faktorov negatívne ovplyvňujúcich rozvoj cestovného ruchu v Košickom kraji možno považovať za všeobecne uplatniteľné na celý Košický kraj, iné sa týkajú vo väčšej miere niektorého z jeho regiónov, stredísk cestovného ruchu, prípadne turisticky atraktívnych lokalít. Napriek tomu sú mnohé problémy spoločné pre všetky regióny, či sub-regióny a ich dôsledky je možné badať v negatívnych dopadoch na výkonnosť cestovného ruchu. Medzi hlavné negatívne dopady patria:

- Nízky počet turistov, ktorí prenocujú v Košickom kraji;
- Nízka priemerná doba prenocovania turistov v Košickom kraji;
- Nízky prínos aktivít cestovného ruchu pre hospodárstvo kraja;
- Náročnejšia dopravná dostupnosť;
- Nízka efektívnosť marketingu – tvorby produktov a marketingovej komunikácie;
- Nedostatočná reálna spolupráca;
- Nedostatok personálu vzdelaného v príslušných odboroch cestovného ruchu;
- Neúplná, poškodená, či neudržiavaná technická, občianska infraštruktúra a kvalita krajiny a prírodného prostredia.

Príležitosti	Ohrozenia
- Podpora cyklistickej dopravy na úrovni národnej politiky a jej rozvoj, vrátane finančnej podpory cykloturistiky a cyklodopravy - Dokončenie diaľničného spojenia Košice - Bratislava v období implementácie Stratégie a dobudovanie rýchlostnej cesty z Miskolca a jej napojenie na rýchlostnú cestu R4 - Dostupnosť podporných nástrojov EÚ a SR na financovanie rozvojových aktivít rozvíjajúcich turistickú primárnu, či sekundárnu ponuku, ľudské zdroje, spoluprácu - Existencia a dostupnosť podporných finančných prostriedkov z nadácií a iných neštátnych zdrojov na aktivity rozvoja miest, obcí, vidieka - aj vo vzťahu k cestovnému ruchu (skrášľovanie okolia, krajiny, rozvoj spoločnosti) - Programy aktívnej podpory zamestnanosti formou dotácií (na štátnej úrovni ÚPSVaR) - Stále existujúca štátna pomoc a investičná pomoc pre smerovanie investícií do zaostálých regiónov - Zvyšovanie významu domáceho cestovného ruchu - Celosvetový trend zvyšujúceho sa počtu turistov motivovaných spoznávať cudzie krajiny - Podpora podnikania v cestovnom ruchu zo strany štátu pomocou "ďalších" ekonomických nástrojov v zmysle národnej Stratégie rozvoja CR do roku 2020 (v riešení sú formy motivácie cez daňový a odvodový systém) - Podpora revitalizácie vidieckych sídiel prostredníctvom záchrany, obnovy a postupného využívania objektov vo výrazne zaostávajúcich regiónoch a sídlach pre rozvoj kapacít vidieckeho CR	- Nedokončenie kľúčových projektov rekonštrukcie, resp. výstavby regionálnej dopravnej infraštruktúry (spomalenie zvyšovania dostupnosti regiónu) - Predlžovanie doby napojenia na diaľnicu D1 a tým viaznuce spojenie Košice - Bratislava - Degradácia chráneného územia (národné parky, chránené vtáčie územia, jaskyne, a pod.) v prípade mimoriadne vysokej neregulovanej návštevnosti - Investičné zámery v oblasti novej ťažby nerastných surovín ohrozujúcich jedinečnosť krajiny - Legislatívne zmeny negatívne ovplyvňujúce správu chránených území (najmä národných parkov), ktoré predstavujú dôležitý podiel na celkovej turistickej atraktivnosti Košického kraja - Negatívne dopady neprofesionálneho správania sa pracovníkov štátnych inštitúcií, spravujúcich časť primárnej ponuky v Košickom kraji, na turistov (napr. jaskyne) - Úplná neschopnosť riešiť odstraňovanie nových environmentálnych záťaží spolu s neodstránenými starými - Ďalšie znečistenie krajiny a prírodných zdrojov - najmä vodných plôch ako následok nedobudovaných prvkov základnej infraštruktúry (ČOV, kanalizácia, a pod.) - Závislosť kultúrnych organizácií a inštitúcií na financovaní z verejných/grantových zdrojov a ohrozenie ich existencie (resp. produkcie) v prípade znižovania štátnych a verejných výdavkov na kultúru - Zvyšujúca sa migrácia mladých ľudí za prácou, odliv kvalifikovaných ľudí v cestovnom ruchu preč z regiónu - Nepripravenosť na rast konkurencie na trhu CR - v národnom aj environmentálnom kontexte a strata schopnosti zaujať turistov - Cykly ekonomickej recesie, či vznik nových globálnych konfliktov znižujúcich motiváciu turistov cestovať - Zmeny pravidiel čerpania podporných finančných nástrojov Európskej únie, resp. Slovenskej republiky a neschopnosť aktérov v cestovnom ruchu využívať tieto nástroje.

Tabuľka 4 - Príležitosti a trendy cestovného ruchu Košického kraja

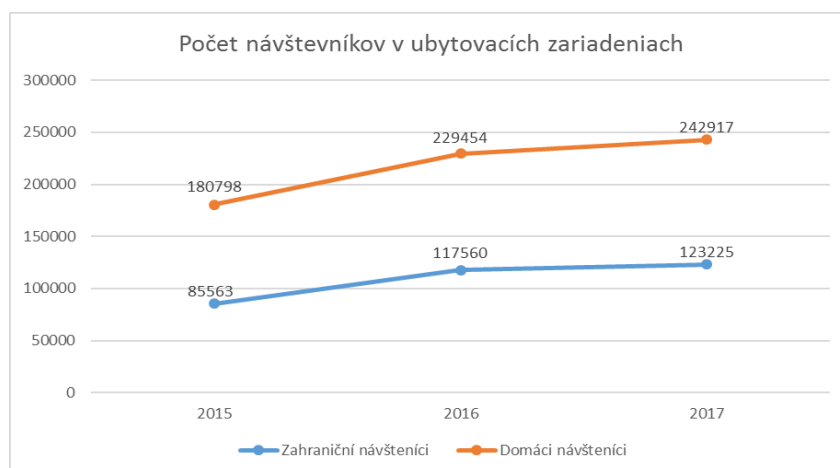
Zdroj: vlastné spracovanie

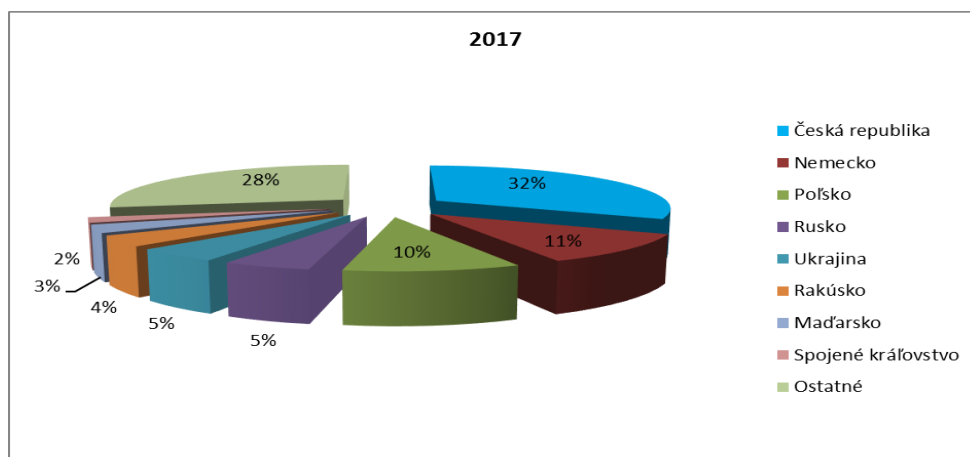
Tabuľka 5 - Počet návštevníkov v ubytovacích zariadeniach na úrovni Košického kraja
Zdroj: Zväz hotelov a reštaurácií SR, Vlastné spracovanie

Tabuľka 6 - Počet prenocovaní návštevníkov v ubytovacích zariadeniach na úrovni Košického kraja
Zdroj: Zväz hotelov a reštaurácií SR, Vlastné spracovanie

Tabuľka 7 - Podiel domácich a zahraničných návštevníkov v ubytovacích zariadeniach v Košickom kraji
Zdroj: Zväz hotelov a reštaurácií SR, Vlastné spracovanie

Tabuľka 8 - Najvýznamnejšie zdrojové trhy z hľadiska aktívneho zahraničného cestovného ruchu SR (počet prenocovaní)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe verejne dostupných údajov

Existujúci potenciál regiónu v cestovnom ruchu

Potenciál regiónu je súhrn predpokladov a podmienok pre cestovný ruch. Bez zásahu ľudského faktora je to len ponuka faktorov a možností, ktorá nemusí byť využitá, pretože potenciál nezaručuje úspech. Môže byť antropogénny, ten tvoria kultúrohistorické pamiatky, športové, kúpeľné a kultúrne zariadenia či podujatia. Prírodný potenciál regiónu vytvorila sama príroda počas dlhodobých procesov trvajúcich milióny rokov (Švedová, 2013).

Gemer (Horný Gemer)

(Okres Rožňava)

(Subregióny Jaskyňa Domica s presahom na Aggtelek v Maďarsku, Rožňava a okolie, Slovenský kras s presahom na Maďarsko)

- Národný park Slovenský kras
- Jaskyne zapísané v zozname UNESCO
- Hrad Krásna Hôrka, kaštieľ Betliar, kostoly na Gotickej ceste, technické pamiatky na Železnej ceste a ďalšie kultúrne pamiatky
- Historické banské mesto Rožňava
- Turistika a cykloturistika
- Víno, gastronómia

Spiš (Južný Spiš)

(okresy Spišská Nová Ves, Gelnica, časť Rožňavy obce Dedinky a Stratená)

(Subregióny Slovenský raj, sústredenie pamiatok UNESCO, Plejsy lyžiarske stredisko)

- Národný park Slovenský raj
- Historické dedičstvo UNESCO –Spišský hrad a okolie
- Kultúrne pamiatky
 - o Sezónne krátkodobé pobytové balíky
- Dobšinská Ľadová jaskyňa (UNESCO)
- Historické mesto Spišská Nová Ves

- Lyžiarske strediská Spiša
- Turistika a cykloturistika
- Turistická karta SPIŠ

Dolný Zemplín

(Okresy Michalovce, Sobrance, Trebišov)

(Subregióny Zemplínska šírava, Tokajské vrchy, vinárska oblasť, Zabodrožie, Súbor drevených kostolíkov)

- Turistické strediská Zemplínskej šíravy a okolie (jazero Vinné, jazero Morské oko)
- Svetová vinohradnícka oblasť (Tokajská vínná cesta)
 - o Pobytový balík – Víkend plný vína
- Vodná turistika v Medzibodroží (vypožičiavanie lodí rieka Bodrog)
- Historické a prírodné dedičstvo zapísané v zoznamoch UNESCO (drevený kostol, prales)
- Cykloturistika
- Kultúrne pamiatky
- Náboženský turizmus

Abov (Košícký región)

(Košice - okolie)

(Časti okres Košice okolie, Zádielska dolina)

- Kúpele Štós
- Jasov - barokový kláštorňý komplex a UNESCO jaskyňa
- Múzeum vín v Moldave nad Bodvou
- Skanzen v Nižnej Myšli
- Ružín ako najkrajšia vodná plocha na Slovensku
- Cykloturistika
- Montánny cestovný ruch v oblasti bývalých banských miest (Jasov, Medzev)

Mesto Košice

(Okresy Košice I-IV)

- Historické kráľovské mesto Košice
- Organizované prehliadky
 - Najkrajšie skvosty Košíc
 - Prechádzka Starým mestom
 - Sakrálne Košice
 - Židovské Košice
 - Stredoveké Košice
 - Dóm sv. Alžbety
 - Po stopách Sándora Máraiho
- Pobytový balík
 - Stredoveký víkend

Produkt je základným marketingovým nástrojom, „srdcom marketingu“ (Pompurová in Gúčík, 2011, s. 96). Pod pojmom produkt rozumieme všetko, čo môže byť ponúkané na trhu do pozornosti, na získanie, používanie alebo na spotrebu a dokáže uspokojiť želania a potreby (Kotler, 1992, s. 4). Pompurová (In Gúčík, 2011, s. 96) charakterizuje produkt cestovného ruchu ako komplexný súbor zážitkov, resp. uspokojenie potrieb po súbornom spektre zážitkov v cieľovom mieste. Nie je viditeľný a nedá sa odmerať. V podmienkach Košického kraja je možné produktové línie stanovené v Marketingovej stratégii Slovenska obsiahnuť nasledovne:

Prehľad hlavných produktových línií

Produktové skupiny	Produktové línie	Produkty a služby	Košický kraj
Letný cestovný ruch	Voda a zábava	<i>Aquaparky a termálne kúpaliská</i> <i>Splavovanie riek a vodný turizmus</i> <i>Adrenalinové centrá</i> <i>Golf</i>	Thermal Park Širava Splav Hornádu v Slovenskom raji Splav riek Dolného Zemplína/Medzibodrožia (Bodrog, Tisa, Latorica) Adrenalinové centrá/atrakcie: Mlynky, Spišská Nová Ves, Vinné, Krásnohorská jaskyňa, Košice – let balónom, Skydive Spišská Nová Ves, Slovenský raj Horská cyklistika, Bobová dráha Košice, Adrenalinové vodné športy Zemplínska Širava, Lanové parky Spišská Nová Ves, Košice, Stratená Golfové ihriská: Košice – Bankov, Malá Ida
	Hory a turistika	<i>Pešia a vysokohorská turistika</i> <i>Jaskyne</i> <i>Cykloturistika</i> <i>Autokempingy</i>	Národný park Slovenský raj Národný park Slovenský kras Dobšinská ľadová jaskyňa Jaskyne Slovenského krasu Cyklotrasy: Po celom Košickom kraji Autokempingy: Slovenský raj, Spiš, Zemplínska Širava, Košice
Zimný cestovný ruch	Zimné športy	<i>Lyžiarske strediská</i> <i>Bežecké lyžovanie</i> <i>Skialpinizmus</i> <i>Zimná turistika</i>	Lyžiarske strediská: Plejsy, Dedinky, Stratená, Jahodná, Kavečany, Ski park Erika, Poráč Park, Rejdová, Mlynky – Biele vody, Gugel Bežecké lyžovanie: Slovenský raj, Spiš Zimná turistika v celoročne otvorenom Slovenskom raji – ľadopády Zimná turistika vo Vihorlatských vrchoch
	Zábava v zime	<i>Aquaparky</i> <i>Zimné adrenalinové aktivity</i> <i>Apreski a podujatia v lyžiarskych strediskách</i> <i>Vianočné trhy</i>	Vianočné trhy v mestách: Košice, Spišská Nová Ves, Rožňava, Gelnica, Michalovce, Trebišov
Kúpeľný a zdravotný cestovný ruch	Zdravie Wellness	<i>Kúpele – liečebné pobyty</i> <i>Medical Tourism</i> <i>Wellness strediská</i> <i>Relax hotely</i> <i>Aquaparky</i>	Kúpele Štós, Thermal Park Širava

Kultúrny a mestský cestovný ruch	Kultúrne dedičstvo	UNESCO <i>Hrady, zámky, kaštiele, galérie, múzeá</i> <i>Skanzeny a pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry</i>	Pamiatky UNESCO: Spišský hrad a podhradie Drevený kostol sv. Mikuláša Ruská Bystrá Kostol Ducha Svätého v Žehre Ďalšie: Kaštieľ v Betliari Hrad Krásna hôrka Hrad nad obcou Vinné Zemplínske múzeum Mestská pamiatková zóna Štítnik Mestská pamiatková zóna Rožňava Mestská pamiatková zóna Spišská Nová Ves Mestská pamiatková zóna Gelnica Vidiecka pamiatková zóna Lúčka Mestská pamiatková zóna Spišské Vlachy Mestská pamiatková zóna Markušovce Mestská pamiatková zóna Vyšný Medzev Vidiecka pamiatková zóna Turnianska Nová Ves Mestská pamiatková zóna Medzev Mestská pamiatková zóna Smolník Špeciálna pamiatková zóna Veľká Trňa
	Mestá a kultúra	<i>Košice</i> <i>Architektúra, história, pútne miesta</i> <i>Zábava, nakupovanie (city breaks)</i> <i>Kultúrno-spoločenské podujatia</i>	Komplexná ponuka architektonických, historických atrakcií Mesto Košice Mesto Spišská Nová Ves Mesto Michalovce Mesto Sobrance Mesto Veľké Kapušany Kultúrno-spoločenské podujatia medzinárodného významu: Medzinárodný maratón mieru v Košiciach, Motozraz Zemplínska šírava, Biela Noc Košice, Noc múzeí Košice
	Spoloč. podujatia	<i>Festivaly – moderné, folklórne</i> <i>Púte a náboženské podujatia</i> <i>Jarmoky a vinobrania</i> <i>Vianočné trhy</i>	Spoločenské podujatia lokálneho charakteru po celom kraji
	Zážitková gastron.	<i>Regionálne špeciality</i> <i>Gastronomické podujatia</i> <i>Vinárstvo a vinné cesty</i>	Pestré lokálne podujatia a festivaly zamerané na gastronómiu (Gurmanfest, Vínne festivaly, Husacie hody) Tokajská vinná cesta Turnianska vínná cesta Podujatia vo Východoslovenskej vinohradníckej oblasti (rajóny: Sobranský, Michalovský, Kráľovskochľmecký, Moldavský vinohradnícky rajón)
Kongresový cestovný ruch	MICE	<i>Kongresové a konferenčné hotely a zariadenia</i> <i>Incentive house a eventové agentúry</i>	<i>Ponuka Košického kraja nedisponuje predmetnými službami v zmysle MICE okrem Mesta Košice</i>

		<i>Špeciálne eventové priestory</i> <i>Professional conference organizer (ďalej len PCO), Destination management companies (ďalej len DMC), lokálne convention bureau</i>	
Vidiecky cestovný ruch	Krásy vidieka a pokoj v prírode	<i>Pobyty na vidieckych usadlostiach a farmách spojené s hospodárskymi aktivitami, ľudovými tradíciami, regionálnou gastronómiou a folklórnymi podujatiami</i> <i>Pešia turistika a cykloturistika, jazda na koni.</i>	Bohaté možnosti pešej a cykloturistiky v celom Košickom kraji. Možnosť jazdy na koňoch a iné hospodárske aktivity. Viacdenné rekreačné pobyty s možnosťou ubytovania a iných služieb v pôvodných objektoch (domoch).

Tabuľka 9 - Hlavné produktové línie Košického kraja
Zdroj: Stratégia cestovného ruchu Košického kraja do roku 2020

Vzhľadom na identifikované problémy a bariéry rozvoja cestovného ruchu a charakter cestovného ruchu ako odvetvia hospodárstva s potenciálom tvorby pracovných miest a rozvoja regiónov vyplýva potreba komplexného chápania rozvoja odvetvia cestovného ruchu, ktoré presahuje medzi rôznymi odvetviami hospodárstva.

Návrh riešení pre odstránenie kľúčových problémov

- Riešiť a zamerať sa na odstránenie nedostatkov v ponuke, prednostne podporiť plány a podnikateľské iniciatívy vedúce k zlepšeniu dopravnej dostupnosti a informovanosti, kvality a štandardu ponúkaných služieb, zvyšovať ekonomickú výkonnosť a kvalitu života pri súčasnom zachovaní prírodných a kultúrnych hodnôt územia.
- Dosiahnuť skvalitnenie ponuky a ich rozšírenie o regionálne produkty cestovného ruchu.
- Vytvoriť systém cielenej prípravy ľudských zdrojov v sektore cestovného ruchu vedúcej k účinnejšej spolupráci zúčastnených subjektov na trhu práce so zámerom harmonizovať vzťah medzi ponukou a požiadavkou ako aj priebežne sa usilovať o celkové zvýšenie úrovne kvalifikácie a odbornosti riadiacich pracovníkov, zamestnancov a personálu pôsobiacich v službách a zariadeniach CR.
- Na základe partnerstva a regionálnej koordinácie miestnych aktérov cestovného ruchu, podporiť vytvorenie a rozvoj regionálneho informačného systému pre marketing a servis služieb v cestovnom ruchu.
- Jednotná a sústredená marketingová komunikácia efektívne zabezpečí medzinárodnú viditeľnosť jednotlivých destinácií Košického kraja.
- Slovenskí návštevníci jednotlivých destinácií Košického kraja by mali tvoriť významnú súčasť dopytu po produktoch v cestovnom ruchu.

- Neustále sa vyvíjajúce produkty CR a pružne reagujúce na potreby turistov
- Ponuku CR Košického kraj - produkty, infraštruktúra a prístup aktérov cestovného ruchu orientovať na súčasné potreby a záujmy turistov.
- Ponuka cestovného ruchu musí byť schopná reagovať na nové príležitosti a nové riziká.
- Neustále priebežne zbierať informácie o záujmoch a potrebách turistov, vyhodnocovať ich a premietiť ich do nových a inovovaných produktov cestovného ruchu.
- Je nevyhnutné zabezpečiť ekonomické efekty pre regióny. Tie sa prejavujú v podobe spotreby prichádzajúcich turistov na produkty cestovného ruchu pozostávajúce z tovarov a služieb poskytovaných predovšetkým podnikateľskými subjektmi, ktoré v regiónoch, či destináciách cestovného ruchu pôsobia. Prosperujúci podnikateľský sektor v cestovnom ruchu súčasne s rastom dopytu vytvára nové pracovné miesta a má potenciál pritiahnuť zručných pracovníkov všetkých stupňov kvalifikácie.
- Napriek tomu, že v cestovnom ruchu v Košickom kraji pôsobí veľké množstvo najrôznejších podnikateľských subjektov je potrebné systematicky podporovať ich schopnosť poskytovať tovary a služby schopné plniť potreby návštevníkov.
- Pre rozvoj cestovného ruchu v Košickom kraji je nemenej dôležitou oblasťou rozvoj sekundárnej ponuky pre turistov či už v podobe kvalitnejších zariadení cestovného ruchu schopných poskytovať vysokokvalitné služby (napríklad hotely vyššej kategórie, termálne rekreačné zariadenia,), alebo v podobe zariadení schopných uspokojiť dopyt veľkého objemu návštevníkov (kongresové a konferenčné strediská).
- Zabezpečovať podporu najmä malého a stredného podnikania v cestovnom ruchu a pritiahnutie nových investorov.

Na dosiahnutie prosperujúceho regiónu je potrebné, aby všetci aktéri v cestovnom ruchu v rámci svojich kompetencií a možností dodržiavali a presadzovali základné zásady, ktoré odrážajú priority pre všetky rozvojové oblasti.

Záver

Košický kraj tak dnes, ako aj v minulých rokoch ukazuje, že je atraktívnou destináciou cestovného ruchu pre domácich návštevníkov. Aj keď možno dovolenkové cesty Slovákov v poslednom období označiť za častejšie s vyššími vynaloženými výdavkami, stále existujú výrazné rozdiely medzi pobytmi Slovákov doma a v zahraničí. Ponuka Košického kraja je mimoriadne bohatá na ponuku prírodných krás, atrakcií, zaujímavostí, kultúrneho dedičstva, ako aj možností mestských výletov. Prírodné prostredie a možnosti rekreácie, ktoré ponúka, patria medzi prvoradé motívy turistov navštíviť Košický kraj. Potenciálni turisti pri výbere cieľa ich cesty, ako aj počas ich pobytu očakávajú dostupnosť dobrými cestami, fungujúcu verejnú dopravu, odpadkové koše, hygienické zariadenia, parkoviská, značenie a v súčasnej dobe neustále dôležitejšieho internetového pripojenia. Hlavnú úlohu v zabezpečení vhodnej infraštruktúry majú predovšetkým miestna, regionálna samospráva a štátna správa.

*Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:
doc. Ing. Peter Gallo, CSc.*

Použitá literatúra

1. KOLEKTÍV AUTOROV, 2015. *Stratégia cestovného ruchu Košického kraja do roku 2020*, e-PRO group a. s. 2015.
2. KOLEKTÍV AUTOROV, 2015. *Stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Košickom samosprávnom kraji*, 2015.
3. KOTLER, P., ARMSTRONG, G. 1992. *Marketing*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1992. 386 s. ISBN 80-08-02042-3.
4. MICHÁLKOVÁ, A. a kol. 2013. *Regionálny cestovný ruch. Praktikum*. 1.vyd. Bratislava: Ekonóm. 2013. 108 s. ISBN 978-80-225-3604-2.
5. MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SR, Odbor cestovného ruchu: Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike. 2005
6. POMPUROVÁ, K. 2013. Plánovanie účasti obyvateľov Slovenska na podujatiach v cestovnom ruchu. In *Ekonomická revue cestovného ruchu*. ISSN 0139-8660, 2013, roč. 46, č. 2, s. 91-100.
7. ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2017. Regionálna databáza. [online]. [cit. 2017-03-23]. Dostupné na internete: <http://archiv.statistics.sk/html/showdoc.dodocid=332.html>
8. ŠVEDOVÁ, M. 2013. Regióny a regionalizácia pre manažérov. 1. vyd. Prešov: Bookman. 2013. ISBN 978-80-89568-77-2.
9. ZVAZ HOTELOV A REŠTAURÁCIÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2017. Štatistiky slovenského cestovného ruchu podľa obdobia . [online]. [cit. 2017-03-23]. Dostupné na internete: <http://www.zhrs.sk/index.php/aktuality/statistiky/606-statistika-podla-rokov#.WrKeK4POXIV>